

ศึกษาบทบาทของปู่อจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
: กรณีศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
A STUDY OF POO-AJARN'S ROLES IN SUPPORTING BUDDHIST ACTIVITIES: CASE STUDY IN
SANSAI DISTRICT CHIANG MAI PROVINCE

พระครูวิสาละจริยคุณ (สะอาด กนตจาโร)^๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาบทบาทของปู่อจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของปู่อจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของบทบาทที่ปู่อจารย์ได้ปฏิบัติ

ผลจากการศึกษาวิจัย มีดังนี้

๑. บทบาทด้านการถวายภัตตาหาร ได้ถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์ ได้ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ได้บริจาคปัจจัยสมทบมูลนิธิภัตตาหารของวัด ได้ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์เข้าปฏิบัติธรรม ได้ตักบาตรทุกวันพระ ได้ตักบาตรในเวลาพระสงฆ์บิณฑบาตเป็นประจำ ได้ถวายภัตตาหารในโอกาสทำบุญต่าง ๆ ได้ชักชวนคนอื่นให้ร่วมถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

๒. บทบาทด้านการถวายสิ่งของอุปโภคและยารักษาโรค ถวายผ้าจีวร ถวายไตรจีวร ถวายร่ม ถวายผ้าสบง ถวายผ้าอังสะ ถวายบาตรถวายผ้าสังฆาฏิ ถวายยารักษาโรคต่าง ๆ (ยาสามัญประจำบ้าน) ถวายปัจจัยเพื่อเป็นค่าพยาบาลรักษาโรคภัยต่าง ๆ ถวายผ้าประคดเอว ถวายยาม ถวายรองเท้าว ถวายเข็มเย็บผ้า ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

๓. บทบาทด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างโรงครัว หอฉัน ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างกำแพงวัด ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างซุ้มประตู ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างอุโบสถ ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างเจดีย์ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

๔. บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม ได้แนะนำญาติพี่น้องให้ไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้พูดชักจูงให้คนเกิดความสนใจหันมาเข้าวัดฟังธรรม ได้แนะนำให้คณะศรัทธาในหมู่บ้านไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้แนะนำให้เด็กและเยาวชนไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้ประกาศให้คนไปวัดเพื่อฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

๕. บทบาทด้านการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้ปาฐกถาธรรมแก่ศรัทธาในวัด ได้บรรยายธรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้บรรยายธรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่มีผู้เชิญบรรยาย ได้บรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ได้บรรยายความรู้ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาแก่คนทั่วไป ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

๖. บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ได้ช่วยเหลือเจ้าอาวาสแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัด ได้ชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับพระสงฆ์ประพฤติดิถีธรรมวินัยให้แก่คณะศรัทธาได้เข้าใจอย่างถูกต้อง เป็นสื่อกลางระหว่างพระกับชาวบ้าน ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

๗. บทบาทด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นผู้จัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการสืบทอดบ้าน เป็นผู้ดำเนินการตกแต่งเครื่องไทยทานในพิธีกรรม นำคณะศรัทธาให้ว้พระ สมาทานเบญจศีลทุกวันพระ นำคณะศรัทธาสวดมนต์ ท้าวไตรเข้า-เย็น ในช่วงฤดูเข้าพรรษา เป็นผู้นำด้านพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

^๑ พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.

Abstract

The research entitled “A Study of Poo-Ajarn’s Roles in Supporting Buddhist Activities : A Case Study in Sansai District, Chiang Mai Province” consists of two objectives: 1) to study the Poo-Ajarn’s roles in supporting Buddhist activities in the areas of Sansai District, Chiang Mai Province, and 2) to rank by importance of the Poo-Ajarn’s roles. The results were found that:

Fostering the role of the clergy in town:

1. The role in food offerings: He often offers food for resident monks in the morning and before noon, donates some money for the foundation of the temple, always offers food in the Buddhist Holy Days, always makes food offering to a monk coming for morning alms, looks after monks for their periodical practice-coming, offers food and other things on various occasions and persuades other people to make a merit. Considering the overall, every order is an important medium.
2. The role in goods and medicines offerings: He offers yellow robes, triple robe; the under, the upper and the outer robes, umbrellas, alms-bowls, medicines, some money for medical treatment, waistbands, bags, shoes and needles. Considering the overall, every order is an important medium.
3. The role in dwelling and important Buddhist places construction: He builds and takes part in building bathrooms and toilets, kitchens and dining rooms, temple walls, arched entrances, Uposatha Halls and pagodas. It can be said that every order is an important medium.
4. The role in persuading people to listen Dhamma: He advises and persuades his relatives, other people; both youths and children, to listen Dhamma in a temple, and informs important Buddhist days for listening Dhamma practically. It can be said that every order is an important medium.
5. The role in supporting monks for their propagation of Buddhism: He discusses Dhamma with the people coming for making a merit, delivers Dhamma in important Buddhist Days, narrates Dhamma on various opportunities, speaks Dhamma at the radio broadcasting station and explains the knowledge of rituals distinctly. Considering the overall, every order is an important medium.
6. The role in protecting and defending Buddhism: He helps an abbot in solving problems occurring inside a temple, elucidates the improper practices of the monks to people properly and also is a middleman between monks and villagers. It can be said that every order is an important medium.
7. The role in functioning Buddhist rites and rituals: He prepares tools for life prolonging house, retouches an offering, leads paying homage to the Triple Gem, leads begging precepts, leads praying in morning and evening chanting and finally leads functioning the rites and rituals in important Buddhist days. Considering the overall, every order is an important medium as above.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประวัติศาสตร์ชาติไทยยืนยันให้ทราบว่า คนไทยได้ยอมรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันมาเป็นเวลานาน ไม่น้อยกว่า ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว^๒ ประชาชนของชาวไทยส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้น พระพุทธศาสนา จึงมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการเมือง พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย^๓ ในฐานะที่เป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทในการพัฒนาและค้าสังคมไทยให้เจริญมั่นคงในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก เช่น การให้การศึกษาระงับเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นการพัฒนาชุมชน การสงเคราะห์ประชาชนและการช่วยเหลือทางราชการ เป็นต้น โดยบทบาทดังกล่าวนี้จะถูกขับเคลื่อนโดยวัดที่ตั้งอยู่ในแต่ละชุมชนเป็นหลัก จากลักษณะและบทบาทดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมมีความสำคัญต่อประเพณีทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ปัญหาความเป็นอยู่ของปัจเจกชนและสังคมส่วนรวม ปัจจัยของความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับสังคมนั้น เกิดจากคุณธรรมหรือหน้าที่ของศาสนาที่จะประกอบภารกิจในการสงเคราะห์ประชาชนด้านสติปัญญาหรือจิตใจตามอุดมคติของพระพุทธศาสนา กล่าวคือเป็นหน้าที่ที่เกิดจากความเมตตา กรุณา คิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ให้มีชีวิตปลอดภัยเป็นสุข และเป็นหน้าที่ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน หรือศาสนากับสังคมในลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน^๔ หากพิจารณาในแง่ของกิจกรรมจะพบว่าในแต่ละบทบาทที่กล่าวข้างต้นจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่วัดดำเนินการในแต่ละบทบาทเป็นจำนวนมาก เช่น บทบาทในการให้การศึกษาก่อชุมชน ก็จะมีกิจกรรมสำคัญ ๆ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนประชาชน การจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนและประชาชน การให้การบรรพชาอุปสมบทกุลบุตร(บวชเรียน) เป็นต้น สำหรับบทบาทในการสงเคราะห์ประชาชน ก็จะมีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เช่นการจัดบำเพ็ญบุญกุศล การประกอบศาสนพิธี การรักษารักษารักษาไข้เจ็บ การให้ที่พักพิงแก่ผู้ประสบภัย เป็นต้น และจะเห็นว่าพระสงฆ์ในแต่ละวัดจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนอุบาสกอุบาสิกาที่เป็นศรัทธาญาติโยมจะมีบทบาทเป็นผู้ส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในภาพรวมของความมั่นคงของพระพุทธศาสนาแล้วจะพบว่าพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ต่างก็จะเป็นผู้มีบทบาทอย่างสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่พระพุทธศาสนา พุทธบริษัททุกฝ่ายควรจะมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการศึกษาส่งเสริม สืบต่อและดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแข็งขันในระดับใกล้เคียงกัน

วัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ จะมี “ปู่อจารย์” ซึ่งเป็นอุบาสก ผู้ที่เคยบวชเรียนมาก่อน เป็นผู้นำในด้านศาสนพิธีประจำอยู่ทุกวัด โดยปู่อจารย์จะเป็นผู้นำศรัทธาญาติโยมในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น นำให้พระสวดมนต์ นำอาราธนาศีล นำกล่าวคำเวทนานถวายจตุปัจจัยไทยทาน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ ในการทำบุญในโอกาสต่าง ๆ เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญฉาบฉวย เป็นต้น ในฐานะที่ปู่อจารย์เป็นผู้นำชุมชนในการประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นอกจากนั้น ยังมีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนพระสงฆ์ในด้านการศึกษา การพัฒนาและสาธารณสงเคราะห์ ดังนั้น จึงถือว่าเป็นอุบาสกคนสำคัญของแต่ละวัด ปู่อจารย์ จึงควรที่จะมีบทบาทในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทุกด้าน แต่จากประสบการณ์ของผู้ศึกษาวิจัยในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส เป็นประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งได้ทำงานสัมพันธ์และเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับปู่อจารย์มาโดยตลอด พบว่า ปัจจุบัน “ปู่อจารย์” ที่ประจำอยู่วัดต่าง ๆ จะมีบทบาทเน้นหนักเฉพาะด้านศาสนพิธีเพียงอย่างเดียว ส่วนบทบาทในกิจกรรม

^๒ สิริวัฒน์ คำวันสา, อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียในเอเชียอาคเนย์ (เน้นประเทศไทย), (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๒), หน้า ๙๔.

^๓ สมบูรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๒๐.

^๔ พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร, ๒๕๒๓), หน้า ๙๘.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านอื่น ๆ เช่น การให้การศึกษา การพัฒนา และการส่งเสริมประชาชน เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาค่อนข้างน้อย

สถานการณ์ปัจจุบัน ที่โลกกำลังเผชิญอยู่กับความเปลี่ยนแปลงในท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ สังคมไทยเองก็ประสบภาวะวิกฤติในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาเยาวชนติดยาเสพติด ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการแย่งที่ดินทำกิน เป็นต้น จึงมีความจำเป็นที่วัดอันเป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักอยู่ในชุมชน จะต้องเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือแก้ไขและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นบทบาทสำคัญของวัดต่อชุมชนต่อสังคมให้เข้มแข็งและกว้างขวางยิ่งขึ้น ในการดำเนินการดังกล่าว ปู่อาจารย์ ซึ่งเป็นอุบาสกผู้นำก็จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามบทบาทของวัดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ก็ยังมิได้ทำการศึกษาถึงปัญหาและบทบาทของปู่อาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง จึงทำให้บทบาทของปู่อาจารย์ในพื้นที่ไม่ชัดเจนและยังมิได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร หากมีการศึกษาและดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น ก็จะเป็นการเสริมให้พระพุทธศาสนามีคุณค่าและมีบทบาทในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของสังคมไทยได้มากยิ่งขึ้นด้วย ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ให้ทราบถึงบทบาท และสภาพปัญหาต่าง ๆ ของปู่อาจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาบุคลากร “ปู่อาจารย์” เพื่อเป็นการให้ขวัญและกำลังใจในการช่วยเหลือพระสงฆ์ในการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นกำลังสำคัญในการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบทบาทของปู่อาจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของบทบาทที่ปู่อาจารย์ได้ปฏิบัติ

ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. บทบาทในแต่ละด้านของปู่อาจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร
๒. บทบาทที่ปู่อาจารย์ได้ปฏิบัติในแต่ละด้านมีลำดับความสำคัญอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากมัคทายกหรือปู่อาจารย์ เจ้าอาวาส และผู้นำชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑. อุบาสกในพระไตรปิฎก และมัคทายกหรือปู่อาจารย์ จากพระไตรปิฎก และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
๒. บทบาทของปู่อาจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์ ด้านการถวายสิ่งของอุปโภคและยารักษาโรค ด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ ด้านการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม ด้านการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และด้านการช่วยเหลือสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีอยู่ ๓ กลุ่ม คือ

๑. ปู่อาจารย์ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๘๐ คน จำแนกตามวัด ๘๐ วัด ใน ๑๑ ตำบล
๒. เจ้าอาวาสในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๘๐ รูป จำแนกตามวัด ๘๐ วัด ใน ๑๑ ตำบล

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. ผู้นำชุมชนในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๘๐ คน จำแนกตามวัด ๘๐ วัด ใน ๑๑ ตำบล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน ๓ ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ ๑ สำหรับปู่อจารย์ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น ๖ ตอน

ฉบับที่ ๒ สำหรับเจ้าอาวาสในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น ๔ ตอน

ฉบับที่ ๓ สำหรับผู้นำชุมชนในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น ๕ ตอน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือถึงปู่อจารย์ เจ้าอาวาส และผู้นำชุมชน เพื่อแจ้งความประสงค์และขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

๒. แบบสอบถามสำหรับปู่อจารย์ ที่ส่งไปให้ประชากรทั้งหมดจำนวน ๘๐ ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน ๘๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ แบบสอบถามสำหรับเจ้าอาวาส จำนวน ๘๐ ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมา ๘๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ และแบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน จำนวน ๘๐ ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมา ๘๐ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ และเป็นแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ทั้งหมด

สรุปผลการวิจัย

บทบาทของปู่อจารย์ในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า

บทบาทด้านบุคลิกภาพของปู่อจารย์

มีเมตตาธรรมสูง มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา มีกิริยามารยาทเรียบร้อยงดงาม ยึดมั่นในพระรัตนตรัย มีน้ำใจไมตรี สุขุม เยือกเย็น มีความรู้ลึก รู้รอบ รู้กว้าง รู้ไกล พุทฺธจริงทำจริง มีอารมณ์ขัน ร่าเริง แจ่มใส พุดตรงไปตรงมา พุดโน้มน้าว จูงใจผู้ฟัง ไม่ถือตัวเป็นกันเอง เคร่งครัดน่าเชื่อถือ มีคำพูดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว (ภาษาถิ่น) อ่อนน้อมถ่อมตน พุดชัดเจน พุดเข้าใจง่าย มักน้อย สันโดษ เป็นคนทันสมัย เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก

บทบาทด้านการถวายความอุปถัมภ์พระสงฆ์

ด้านการถวายภัตตาหาร

ได้ถวายภัตตาหารเช้าแด่พระสงฆ์ ได้ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ได้บริจาคปัจจัยสมทบมูลนิธิภัตตาหารของวัด ได้ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์เข้าปฏิบัติธรรม ได้ตักบาตรทุกวันพระ ได้ตักบาตรในเวลาพระสงฆ์บิณฑบาตเป็นประจำ ได้ถวายภัตตาหารในโอกาสทำบุญต่าง ๆ ได้ชักชวนคนอื่นให้ร่วมถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ ได้แนะนำศรัทธาให้ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการถวายสิ่งของอุปโภคและยารักษาโรค

ถวายผ้าจีวร ถวายไตรจีวร ถวายร่ม ถวายผ้าสบง ถวายผ้าอังสะ ถวายบาตรถวายผ้าสังฆาฏิ ถวายยารักษาโรคต่าง ๆ (ยาสามัญประจำบ้าน) ถวายปัจจัยเพื่อเป็นค่าพยาบาลรักษาโรคร้ายต่าง ๆ ถวายผ้าประคตเอว ถวายย่าม ถวายรองเท้า ถวายเข็มเย็บผ้า เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการสร้างเสนาสนะและถาวรวัตถุ

ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างห้องน้ำ ห้องส้วม ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างโรงครัว หอฉัน ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างกำแพงวัด ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างซุ้มประตู ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างอุโบสถ ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างเจดีย์ ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างเตียง ตั่ง ม้านั่ง เก้าอี้ ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างธรรมาสน์ อาสน์สงฆ์ ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างวิหาร ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างโตะหมู่บูชา ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างกุฏิ ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างศาลา ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างอาคารเรียนพระปริยัติธรรม ได้สร้างหรือมีส่วนร่วมสร้างบ่อน้ำของ เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

บทบาทด้านการชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมการสร้างชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ได้แนะนำญาติพี่น้องให้ไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้พูดชักจูงให้คนเกิดความสนใจหันมาเข้าวัดฟังธรรม ได้แนะนำให้คณะศรัทธาในหมู่บ้านไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้แนะนำให้เด็กและเยาวชนไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้ปิดป้ายโฆษณาเชิญชวนให้คนไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้แนะนำให้นักเรียน นิสิต และนักศึกษาไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้ประกาศให้คนไปวัดเพื่อฟังธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แนะนำให้เพื่อนร่วมงานไปวัดเพื่อฟังธรรม ได้แนะนำให้คนอื่นที่รู้จักและไม่รู้จักไปฟังธรรม เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

บทบาทด้านการสนับสนุนพระสงฆ์เผยแผ่พระพุทธศาสนา

ได้บำกุลาธรรมแก่ศรัทธาในวัด ได้บรรยายธรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้บรรยายธรรมในโอกาสต่าง ๆ ที่มีผู้เชิญบรรยาย ได้บรรยายธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ได้บรรยายความรู้ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาแก่คนทั่วไป ได้ร่วมมือกับคณะสงฆ์อบรมศีลธรรม จริยธรรม ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายความรู้ด้านศาสนพิธีแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ได้บรรยายถวายความรู้ด้านพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณร ได้บรรยายธรรมแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ ได้บรรยายธรรมแก่เยาวชนในชุมชนต่าง ๆ ได้ร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนทรรศนะด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ได้สนทนารธรรมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับปู่อาวจารย์ของแต่ละวัด เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

บทบาทด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

มีความรู้เกี่ยวกับพิธีการบรรพชา อุปสมบท กล่าวคำเวทนานเมื่อมีการทำบุญมงคลและอวมงคล นำคณะศรัทธาไหว้พระ สมาทานเบญจศีลทุกวันพระ เป็นผู้นำด้านพิธีกรรมในโอกาสทำบุญต่าง ๆ ในหมู่บ้าน นำคณะศรัทธาสวดมนต์ ทำวัตรเช้า เย็น ในช่วงฤดูเข้าพรรษา เป็นพิธีกรในงานด้านพิธีกรรมภายในวัด ได้ร่วมกับคณะสงฆ์เป็นวิทยากรอบรมมัคทายกหรือปู่อาวจารย์ มีความรู้เรื่องการตกแต่งเครื่องไทยทานในพิธีกรรม เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องพิธีกรรมสืบชาติตา เป็นผู้นำด้านพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด

บทบาทด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา

ได้ชี้แจงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับพระสงฆ์ประพฤติผิดธรรมวินัยให้แก่คณะศรัทธาได้เข้าใจอย่างถูกต้อง ได้อุปถัมภ์คณะสงฆ์ในการประชุมพระสังฆาธิการระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เป็นสื่อกลางระหว่างพระกับชาวบ้าน ได้ช่วยเหลือคณะสงฆ์ตรวจสอบชำระอธิกรณ์ที่เกิดขึ้น ได้ช่วยเหลือเจ้าอาวาสแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัด เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก

บทบาทด้านการช่วยเหลือสังคม

เป็นผู้นำด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เป็นที่ปรึกษาของผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป ได้แนะนำเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาแก่ผู้นำชุมชน ได้ช่วยเหลือคนชรา ได้ร่วมมือกับวัดและชุมชนพัฒนาหมู่บ้าน ได้ช่วยเหลือคนยากจน ได้ช่วยเหลือคนพิการ ได้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ได้ช่วยเหลือเด็กกำพร้า ได้ร่วมมือกับทางราชการอบรมเด็กและเยาวชน ได้มอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนในชุมชน ได้ช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ทุกลำดับมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ปู่อาวจารย์ ในฐานะอุบาสกในพระพุทธศาสนาและเป็นผู้มีระดับชุมชนมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องทำเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา เพราะปู่อาวจารย์ถือได้ว่าเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนโดยเฉพาะสังคมล้านนาให้ความเคารพนับถือปู่อาวจารย์รองจากพระภิกษุสามเณร ทั้งนี้เพราะถือกันว่า ปู่อาวจารย์ ได้ผ่านการบวชเรียนมาก่อน ย่อมที่จะรู้ดีรู้ชั่วมากกว่าคนที่ไม่เคยได้บวชเรียน ทั้งยังมีศีลธรรมคุณธรรมตลอดถึงมีความรู้ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี สมควรที่จะเป็นผู้นำชุมชนด้านศาสนพิธี เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบำรุงพระภิกษุสามเณรทะนุบำรุงศาสนสถานให้มีความเจริญมั่นคง

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพราะฉะนั้น จากการศึกษาวิจัยบทบาทของปู่อจารย์ในแต่ละด้านดังกล่าว จึงแสดงให้เห็นว่า ปู่อจารย์เป็นผู้มีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเป็นผู้นำศรัทธาประชาชนด้านพิธีกรรม ช่วยพระสงฆ์เผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนา ถวายเป็นพุทธบูชาในพระพุทธศาสนา ได้ชักชวนคนเข้าวัดฟังธรรม ปกป้องพระพุทธศาสนา ช่วยเหลือสังคม และเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมโดยประการทั้งปวง เมื่อพิจารณาบทบาทของปู่อจารย์ในปัจจุบันกับบทบาทของอุบาสกในสมัยพุทธกาล จะเห็นได้ว่า ต่างก็ทำหน้าที่ได้ดีซึ่งเป็นไปตามยุคสมัย ซึ่งปู่อจารย์ปัจจุบันต้องทำหน้าที่ให้สอดคล้องเป็นไปตามเหตุการณ์ปัจจุบัน แต่หน้าที่หลักคือสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเหมือน ๆ กัน

บรรณานุกรม

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิวพร, ๒๕๒๓.
สิริวัฒน์ คำวันสา. อิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียในเอเชียอาคเนย์ (เน้นประเทศไทย). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๒.
สมบุรณ์ สุขสำราญ. การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐.